Røde Kors

Justis- og beredskapsdepartementet
(sendes kun elektronisk)

Deres ref. **Vår ref.** HUF/IL **Dato:** **1.3.2022**

Høringssvar - høring om forslag til midlertidig hjemmel for pålegg om undersøkelse og tvangstesting for covid-19 i utlendingsloven og ny midlertidig lov om tilpasninger i regelverket om internasjonalt rettslig samarbeid som følge av utbruddet av covid-19

Røde Kors takker for mulighet til å komme med høringssvar i spørsmålet om pålegg om covid-19-test og tvangstesting for personer som skal uttransporteres. Vi beklager imidlertid at departementet har gitt en svært kort høringsfrist, da det påvirker våre muligheter for å gi gode innspill.

Røde Kors har besøkstjeneste i alle landets fengsler og på politiets utlendingsinternat på Trandum. Våre innspill i denne saken er basert på erfaring fra disse tjenestene, samt de menneskerettslige forpliktelsene norske myndigheter er bundet av.

Røde Kors mener i utgangspunktet at det ikke bør innføres en hjemmel for tvangstesting for covid-19. Vi er enig med departementet i at tvangstesting vil medføre et inngrep i retten til privatliv, jf. Den europeiske menneskerettighetskonvensjon og Grunnloven. For at et slikt inngrep skal være lovlig, må det være hjemmel i lov, det må være et legitimt formål og inngrepet må være forholdsmessig. Hvorvidt et inngrep er forholdsmessig, må avgjøres i den enkelte sak, men reglene må legge til rette for en reell forholdsmessighetsvurdering.

Vi mener at det ikke bør innføres en hjemmel for tvangstesting fordi det er grunn til å stille spørsmål ved om det er legitime formål for inngrepet. Departementet har argumentert med flere formål, blant annet helse. Helseformålet er det imidlertid vanskelig å se at er til stede når ordningen er ment for personer som ikke antas å være syke. Terskelen for om tiltaket er nødvendig må være veldig høy når det ikke er rettet mot personer som er syke, men alle. Det kan synes som det reelle hovedformålet er praktiske/økonomiske grunner, nemlig å få gjennomført uttransporteringen, og Røde Kors setter spørsmålstegn ved om dette faktisk kan være et legitimt formål etter EMK.

Videre mener Røde Kors at tvangstesting i mange tilfeller ikke vil være proporsjonalt, og at det derfor ikke bør være anledning til å bruke dette. Tvangen som er nødvendig å ta i bruk for å få gjennomført en covid-19-test mot en persons samtykke, kan bli betydelig og må anses som et veldig inngripende tiltak. Det vil trolig være behov for å stroppe fast både kroppen og hodet for å få tatt en test i nese eller svelg. De tvangen skal brukes mot er allerede i en sårbar situasjon ved at de er frihetsberøvet, i tillegg til at den enkelte selvfølgelig kan ha individuelle sårbarheter som gjør et slikt inngrep uforholdsmessig. Vi vet nå at covid-19 er en mindre farlig sykdom enn tidligere antatt, og dette bør også være av betydning. I tillegg mener Røde Kors at det er en rekke alternativer som kan brukes i stedet for tvang, og som viser at en hjemmel for tvangstesting ikke er nødvendig. Alternativer kan være karantene eller å legge til rette for uttransportering som om en person er smitteførende. Vi vet også at det er kapasitet både på politiets utlendingsinternat og i norske fengsler. En hjemmel for tvangstesting av personer bør derfor ikke begrunnes med økonomiske eller administrative argumenter. Momentene som er nevnt her kan

Norges Røde Kors
Post: Postboks 1 Grønland, 0133 Oslo
Besøk: Hausmanns gate 7, 0186 Oslo
Sentralbord: + 47 22 05 40 00
www.rodekors.no
post@redcross.no
Fakturering: EHF-format, 30 dager forfall og ansattreferanse
Organisasjonsnummer: 864 139 442
Bank: 8200 01 76318
IFRC

være relevante i en konkret forholdsmessighetsvurdering, men taler også for at det ikke bør innføres en hjemmel for tvangstesting.

Røde Kors mener også at tvangstesting av personer som skal uttransporteres kan innebære en usaklig forskjellsbehandling all den tid det ikke er anledning til å tvangsteste noen andre. Det er uheldig å innføre regler som forskjellsbehandler personer basert på om de skal uttransporteres eller ikke.

Dersom det innføres en hjemmel for tvangstesting mener Røde Kors at det i det minste må gis mye bedre veiledning for proporsjonalitetsvurderingen som må gjøres i den enkelte sak. Departementet har foreslått hjemler som legger opp til en skjønnsmessig vurdering fra politiet/påtalemyndigheten, men det er gitt veldig lite veiledning i hvordan skjønnet, og dermed forholdsmessighetsvurderingen, skal utøves.

I tillegg til at alle personene det er aktuelt å tvangsteste allerede er i en sårbar situasjon fordi de er frihetsberøvet, kan det være mange ulike individuelle grunner som gjør tvangstesting uforholdsmessig for den enkelte. Både fysisk og psykisk helse er av betydning, men hva som er relevant og hvordan dette skal kartlegges, er fraværende i høringsnotatet. Vi vet at det er mangelfull tilgang til helsetjenester både på politiets utlendingsinternat og i fengslene, og det er derfor grunn til å tro at relevante forhold ikke nødvendigvis er dokumentert og kjent på forhånd.

De foreslåtte hjemlene tar heller ikke hensyn til at enkelte personer kan oppleve en tvangstesting som retraumatiserende. Røde Kors vet på bakgrunn av vårt eget arbeid (rapporten «*Torturert og glemt? Identifisering og rehabilitering av torturutsatte i Norge*» (2020)) at mange personer med fluktbakgrunn har opplevd tortur, og at det er en generell mangel på identifisering av torturutsatte i Norge i dag. Det er ingen grunn til å tro at kapasiteten til å identifisere torturoverlevere er bedre på politiets utlendingsinternat eller i fengslene. Dette innebærer at politiet og påtalemyndigheten ved tvangstesting ofte ikke vil ha et godt nok grunnlag til å vurdere hvorvidt en person tidligere er utsatt for tortur, og kan oppleve tvangstesting som retraumatiserende. Det samme poenget kan gjøres om personer som tidligere er utsatt for andre overgrep eller som har vært i særskilt sårbare situasjoner, der tvangen generelt eller testingen spesielt kan føre til retraumatisering.

Når det gjelder barn, skriver departementet at tvangstesting i utgangspunktet ikke bør brukes overfor barn, men sier samtidig at det "forutsettes at bruk av tvang i liten grad blir et praktisk behov". Vi vet imidlertid at barn blir tvangsutsendt fra Norge flere ganger hvert år, og det er en åpenbar mangel ved høringsnotatet at dette ikke er vurdert godt av departementet.

Røde Kors stiller også spørsmål ved hvor reell den foreslåtte domstolsprøvingen vil være, særlig i utleverings- og overleveringssakene hvor det er lagt opp til en prejudisiell vurdering av forholdsmessigheten. Det er uklart hvordan det kan sikres at retten har alle de relevante opplysningene om forholdene rundt tvangsbruken lenge før tvangsbruken faktisk skal skje.

Med vennlig hilsen

Inga Laupstad
Juridisk seniorrådgiver
Norges Røde Kors